דמדרינן ליה ברבים הניחא למאן דאמר נדר

שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן

. דאמר איש לו הפרה מאי איכא למימר

במדריגן ליה על דעת רבים דאמר שאמימר

יהלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר

ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו

הפרה סיוהני מילי לדבר הרשות אבל לדבר

מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי

דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה פשע

בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדייק

כוותיה: והעדים חותמין על הגם מפני

תיקון העולם: מפני תיקון העולם דאורייתא

הוא דכתיב יוכתוב בספר וחתום אמר רבה

לא צריכא 🌣 לרבי אלעזר דאמר דערי

מסירה כרתי התקינו רבנן עדי חתימה מפני

תיקון העולם דזמנין דמייתי סהדי אי נמי

זימנין דאזלי למדינת הים רב יוסף אמר אפי'

תימא לר' מאיר התקינו שיהא עדים מפרשין

שמותיהן בגימין מפני תיקון העולם כדתניא

סבראשונה היה כותב אני ספלוני חתמתי עד

אם כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו

פסול אמר רבן גמליאל 9 תקנה גדולה

התקינו ישיהיו מפרשין שמותיהן בגימין

מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא "רב

צייר כורא ורבי חנינא צייר חרותא רב

חסדא סמך ורב הושעיא עין רבה בר רב

הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיאין

סימנייהו מעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי: הלל התְקין פרוסבול וכו': ⊕תגן התם

הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם

שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה

שכתוב בתורה יהשמר לך פן יהיה דבר

עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין פרוסבול

שחוזה הוא גופו של פרוסבול ימוסרני לכם

פלוני שרינין שבמקום פלוני שכל חוב שכל שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה

והדיינים חותמים לממה או העדים ומי איכא

מידי דמדאורייתא משממא שביעית והתקין

הלל דלא משמטא אמר אביי "בשביעית

בזמן הזה ורבי היא דתניא ^{ים}רבי אומר בומה

דבר השמימה שמום בשתי שמימות הכתוב

מדבר אחת שמימת קרקע ואחת שמימת

כספים בזמן שאתה משמט קרקע

אתה משמם כספים בזמן שאי אתה

משמם קרקע אי אתה משמם כספים

פרוסבול אינו משמט יזה אחד

לג א מיי׳ פ״ו מהלכות שבועות הלי ח סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכת מעי׳ כג: רכח טעיי כו. לד ב מייי פייו מהלי ביחת מקדש הלי ט:

לה גד מיי׳ פ״ו מהל׳ שבועות הלי ח סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעיי כח: לו ה ו מייי פ״ח מהלי גירושין הלי טו כד סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן

לו ז מיי׳ פ״ט מהל׳ שמיטה הלכה טו טוש"ע ח"מ סימן סו סעיף יח: לח ח מייי שם הלי יח טוש"ע שם פעיף יט: למ ט י מיי שם הלי טו טוש"ע שם פעיף א:

מוסף רש"י

פסקי רי"ד אמר אמימר אפי׳ למ״ד נדר

ע״ד רבים אין לו הפרה פי שאמרו לו תדור על דעתינו שאמון לדונות על דעונים וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו התרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה י׳ אבא דהוה פשע בינוי פי׳ היה מייסרן יותר מדאי ואהדריה רבינא דלא אשכח גאוני הישיבות שאין סומכין . על זו המשנה ועל זו ההלכה אלא כשבועה בפני ב״ד וכך . הלכה רווחת רישראל - העדית העולם מפני תקון העולם דאורייחא הוא דכחיר (ירמיה עדים אמר רבא לא צריכא ואלאז לר׳ אלטזר דאמר טדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי. אי נמי דומניו דאולי למדינת הים פי׳ והכי תנן י בשלהי מסכתין ר׳ אי אומר אע״פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם פי׳ ר׳ אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל אלא עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי עדים בגט מפני תיקון העולם שמא האשה לא תינשא לכו למדינת הים וכשתבא האשה לינשא רגט זה שאינו כתבו ונתנו לה דדילמא איהי כתבת ליה אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלא רשותו לא היו חותמים העדים וכיון שעכשיו יוצא מתחת יד האשה בודאי כי הבעל שטר מלוה דנפיק מתותיה מלוה או שטר מכר דנפיק או מיד (הלוקח) [המוכר] נפל ומצאוהו המלוה והלוקח נפל ומבאווו המלווווולוקוו וה״ה הכא נמי לא חיישינן אלא ודאי הבעל נתנו לה וכשנתנו לה בכשרות נתנו נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עידי מסירה לבינה נתנו לה וכלא מסירה לא מיגרשה כלל ור"י

ספרים אמר אמימר הילכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה ולמאי דגרם נמי אפי׳ למ״ד כו׳ שלא

בא לפסוק בהודר ברבים מ"מ מדפסק בעל דעת רבים דאין לו הפרה מכלל שסובר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו כ״ש על דעת רבים ומה הולרך לפסוק הלכתא בעל דעת רבים ליון דאפילו ברבים אין לו הפרה ושלא בלשון פסק היה לו לומר אפי׳ למ״ד ברבים יש לו הפרה כו׳ אע״גים דקאמר לעיל דמדרינן ליה ברבים אליבא דרב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני ולענין דינא יש איתשיל לענין פרעון כתובה הא פריך בתר הכי הניחא למ״דא ואיכא למימר ב דאדרב נחמן נמי קאי ומדאדרי׳ רב אחא נמי לההוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה דורב יוסף דאמר בערבי פסחים (פסחים קז.) אדור ברבים דלא אישתי שיכרא משמע דקסבר דברבים

אין לו הפרה לא קי"ל הכי: אבל לדבר מצוח יש לו הפרה. אומר ר"ת ה משום דמסתמא

ניחא להו לרבים משום מלוה ועוד אומר ר"ת דעל דעת היינו כשאומר על דעת פלוני ופלוני אפי׳ שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד אע"פ שפרט על דעתו יכול חכם להתיר ה יוהעדים חותמין על הגם כו'. ר"ת מחק מספרו וי"ו

מוהעדים ושמה משום להוה משמע דר"ג מיקן ובגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו משמע דמקודם נחקנה: מי איכא מידי דמדאוריית׳ משמם שביעית ותיקן הלל דלא משמש. השתח לה בעי רבה לשנויי אהך קושיא דהפקר ב"ד הפקר כדמשני בתר הכי משום דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא ואע"ג " דדרשינן בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך (דברים טו) ולה של החיך בידך מכאן אמרו המלוה חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד חין משמיטין מ"מ לא היה לו לעשות תקנה ללמד' לעשות כן שביטל בכך השמטת כספים שלותה תורה ובקונט׳ פירש דרבא קאי נמי לשנויי פרכא דהכא ודרשא דספרי עיקרה אמלוה על המשכון יא דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דאקרא קסמיך לה יב: בזמן שאתה משמם בו'. פירש נקונט׳ להשמטת הרחע לא נהגא בבית שני כדאמרי׳

כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ: אי אסה משמט כספים. ואף על פי שהשמטת כספים חובת בירושלמי בפרקין (פ"ג) מנין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת הגוף היא ואינה מלויה בארץ ילפינן בהיקישא דלא נהגא: שביעית כו' ובבית שני הואיל ולא נהג יובל שלא היו כל יושביה עליה ואמור

לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמרי׳ בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין היינו מדרבנן וקשה לר״ת דהיה לו להביא ההיא דירושלמי ^{יג} ואפי׳ נאמר דסמיך אההיא והך דהכא מייתי משום כספים אכחי קשה בריש מועד קטן (דף ב:) דפריך חרישה וחריעה בשביעית מי שרי ד ומייתי הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא ההיא דירושלמי 10 ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא ודהתם לא איירי בחרישה חריעה אלא בשדות החחרות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי ליובל ולשביעית השמטת כספים או דשמיטה משמטת כספים ולא יובל ° כדאמרינן בהדיא משמט חובל אוכי ודרים לה מדבר השמיטה שמוט וה״ק בומן שאתה משמט חויבל אתה משמט חושביעית כי ההיא דירושלמי יה ואר"ת דבבית שני נהג יובל ים דאמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (כרימות דף יא.) ואשמים איל נאן על אשמתם מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו ושפחה חרופה היינו חליה שפחה וחליה בת חורין המאורסת לעבד עברי ועבד עברי אינו נוהג אלא בומן שהיובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט.) ולא מסתבר לומר שהביאו על שבעלו שפחות חרופות בבית ראשון כדאשכחן בספ"ק דהוריות (דף ו.) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי לדקיהו דבע"ז אשכחן דנחשדו אבל על שפחה חרופה לא אשכחן דנחשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף לא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (דף עד:) בראשונה היה נטמן ב התקינו בא כו׳ בב ואמרינן נמי בסוף המקדים שדהו (ערכין כט.) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג ולא חיקון הלל פרוסבול לדורו שהרי היה בזמן הבית כי ודהלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה (שבת טו) אלא לאחר חורבן

דול (הרי"ף דף יח:) כתב שמעי׳ מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דליכא עדי חתימה אבל היכא דאיכא עדי חתימה סגי בלא עדי מסירה ואינו נ"ל. רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמותיהן בגט מפני תקון העולם כדתניא בראשונה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהו כותבים שמותיהן מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא רב צייר כוורא ור׳ חנינא צייר חרותא פי׳ כענף של דקל רבה בר רב הונא צייר מכותא יים, אין היים בסימנייהו ומעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי פי׳ אגרות של שאלות שלום שהיו שולחים זה לזה: הלל התקין שאני רבון דבקיעי בסימנייהו ומעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי פי׳ אגרות של שאלות שלום שהיו שולחים זה לזה: הלל התקין פרוזבול וכו׳ תנן התם פרוזבול אינו משמט וזה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלות זה את זה רעוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר התקין הלל פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסרני לפניכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני ופלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין חותמין מלמטה או העדים:

על דעה רכים. כך יאמרו לו הרי אנו מדירין אותך על דעתינו: אמיםר הדבתא אפי' דמ"ד בו'. במכות (דף מז.) גרסי' ברוב וה"מ. דאין לו הפרה: לדבר הרשות. שאין לריכים להפרתו ללורך דבר מלוה: דחדריה. שלא ילמד עוד תינוקות: דהוה פשע בינוקי. חובטן יותר מדאי: לר"א דאמר. בפ׳ בתרא (לקמן פו.) עדי מסירה כרתי

דהתני ר' אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והאי קרא עלה טובה קמ"ל: מפני חיקון העולם. דלמא מייתי עדי מסירה ומערער בעל לומר לא גירשתיה: מפרשי שמותיהן. ראובן או שמעון. מעיקרא לא היו חותמים אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקב שמו: כדתניא כו' אם היה כתב ידו יולה ממקום החר כשר. דמתוך שלא היה מפרש שמו לא היו יודעין לבקש עדים מכירים ויודעים שיעידו על כתב ידו והיו לריכין לחזר אחר שטרות אחרים שחתימתם דומה לזו ונתקיימו בב"ד על ידי העדאת החתומים עלמן כדקי"ל בכתובות (דף כ.) אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד: מפני מיקון העולם. שמחחר שיתפרשו שמותם יחזרו אחר יודעיהם ומכיריהם להעיד על כתב ידם: לייר כורא. ולא היה חותם שמו: חרותה. ענף של דקל: מכוסא. וילון ספינה: מעיקרא במחי חפקעינהו. במה הודיעו לבריות שאלה חותמיהן. בשטרות ליכא למימר מעיקרא דהא אמרת התקינו: בדיסקי. שטרי שאלות ותשובות ושלומות: הינו משמט. מאחר שכתב פרוסבול אינו משמט חובו בשביעית: מוסרני לכס. את שטרותי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש. ולקמןידי מוקי דיש כח בידם להפקיע ממונו של זה וליתן לזה במקום שיש סייג ותקנה: והתקין הלל. דלא תשמט ועקר דבר מן התורה: בשביעית בומן הוה. והלל כרבי סבירא ליה דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא. ואע"ג דהלל בבית שני הוה סבירא ליה לאביי דבבית שני הואיל ולא היה יובל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרינן בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר. ומנאתי בתלמידי רבינו ינחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמישוי מנין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמרשי וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית. אבל בת"כי" ראיתי דשביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת: בומן הרהע. אתה משמע かだ כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ:

ל) [מכות מו. בכורות מו. ערכין כג.], כ) מכות מו:,ערכין ל"ל אלא לר"א כו' ועי' לעיל ד. תד"ה דקיימא ולקמן סד. ד"ה רצי], ד) [לעיל ט: וש"כ], ד) [מוספתא ספ"ו], ו) עי' הנהו"ח. ר"י חבר מפרשי שמומיה[א] ז' ב"יב" קסל: לקמן פו:, מ) שביעית פ"י מ"ג, גו) [שם מ"ד], (לעיל לב:], יא) [לייל ופלוגי דייניין], יגו מיבות אלו פלוגי ליתל במשכה. נימוקי הגרי"ב, יג) מ"ק ב: קדושין לח:. יד) וע"בו. טו) ופ"ד ה"ג], עו) [דברים טו], יו) [בהר פרשה ב ב], יה) ל"ל יע) מ״ל ואע"ג. רש"ש., ומע"ג. (ט"ט., יש) ס"מ אממר, ל) [שייך לעיל במשנה לד:], לא) [בספרי פסקא קרו], כב) נייל דהלל רשיש.

תורה אור השלם

ו. שדות בכסף יקנו וכתוב בַּסֵפֵּר וַחַתוֹם וַהַעֵּד עַדים בַּשַּבֶּוּ וְּדָוּוּמִם וְיְּאֲנֵוּ צַּוִּים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵּי יְרוּשָׁלֵם וּבְעָרֵי יְהוּדְה יבערי ההר ובערי השפלה ּוֹבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אָת וֹבְעָרֵי הַנָּגֶב כִּי אָשִׁיב אָת שבותם נאם יי: י. ירמיהו לב מד

2. הִשְּׁמֶר לְךָּ פֶּן יִהְיֶה דְבָּר. עם לְבָבָךְ בְלִיַעַל לֵאמר קְרָבָה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִשָּׁה וְרָעָה עֵינְךְּ בְּאָחִיּךְ הָאָבִיוֹן וְלֹא תִתַּן לוֹ וְקְרָא ָעֶלֶיךָ אֶל יִיְ וְהָיָה בְּךְ חֵטְא: דברים טו ט דברים טו ט

3. וְזֶה דִּבֵר הַשִּׁמְטָה שָׁמוֹט בּל בַּעל מִשַּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרַעֵהוּ לֹא יִגִּשׁ אֶת יַשֶּׁה בְּרַעֵהוּ לֹא יִגִּשׁ אֶת רְעַהוּ וָאֶת אָחִיוּ כִּי קֶרָא דררים מו כ שִׁמִטָּה לֵייָ:

גליון הש"ם

. גם' תקנה גדולה התקינו. עיין שנועות מה ע"ח תד"ה גדולוי: תד"ה בזמן וכו' :כט ע"א תד"ה קמ"ל

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה בזמן וכו' ונראה לר"ת וכו' דשמיטה משמטת וכו'. נ"ב עי' בר"ה דף כט ע"א בתוס׳ ד"ה קמ"ל וכו' ושם כתבו בסח"ד דלרבי נקטה סוגים דהתם יעו"ש ודו"ק. שוב ראיתי בירושלמי פ"ג דר"ה הל" ה דאתר ר"י משום חכמים דיובל משמט נמי כספים וא"כ י"ל קו' פפים וא״כ יי״ל קו ספים וא״כ יי״ל קו התוס' דר״ה הנ״ל ודו״ק:

מוסף תוספות

א. נדר שהודר ברבים אין לו הפרה, אלא למ״ד יש לו הפרה מאי איכא למימר. רשנ״ה, ב. [ד]לאו אמתני דבכורות לחודי' קאי, אלא. מוס' הרח"ש, ג. אלמא לא איברירה להו סברתי׳ דר״נ בהא. רשנ״6. ד. ולא מסתבר למימר לפי שלא היו הסובה לכוכו לכ סלא הדרך רבים מצויין אצלו הוצרך להדירו ע"ד רבים. תוס' הרל״ש. הנועם דע״ד יאלוט, ווו הטעם דעד רבים אין לו הפרה משום דצריך דעת רבים להפר . הואיל ונדר על דעתם. וסתמא דבר מצוה. מרדכי. 1. שיתירו. מרדכי. I. או על דעת שנים. תוס' הרא"ש. (ועי' תוס' לקמן מו. ד"ה רב נחמן). ח. בלא דעתם. תוס' בעלה היא נודרת ו[מ"מ] יכול החכם להתיר את נדרה

ביר והוכם להובר. מלביר. בלא דעת בעלה. למ"ש. 10. [ד]מדאורייתא לא משמטא כיון דמסר חובותיו לב"ד. מוס׳ הלמ"ש. י'. לכל. מוס׳ הלמ"ש. יא. דקרינן בי׳ של אחיך בידך, אבל. מוס' הלמ"ש. 'ב. וכן מוכח לקכן דאמר בשלמא מוסר שטרותיו לב"ד דתפסי להו בי דינא. מוס' הלמ"ש. 'ג. כי הוא עיקר הדרשא. מוס' הלמ"ש. דבר מינה אכתי לא ידעינן לשמיטת זריעה וחרישה שאינןה] נוהגת. לשנ"א. 'T. ומשני בשביעית בומה"ז ורבי היא. מוס' הכל"ש, 10. [ד]התם ודאי דמהדרי' אזריעה וחרישה שהיא מותרת. לענ"ל, 10. לקקע, שנוהג אותו דבר שמשמט קרקע לבעלים, דהיינו. מופ'ז הל"ש. ז'. כספים, נוהג אותו דבר דכשמט כספים, דהיינו. מופ' הל"ש. ''ח. וה"ה חרישה ודריכה קרקע לבעלים, דהיינו. מופ'ז הל"ש. ז'. כספים, נוהג אותו דבר דכשמט כספים, דהיינו. מופ'ז הל"ש. אלא ביובל. מופ'ז הל"ש. "0. שהרי נהג בו עבד עברי. מופ'ז הל"ש. כ. לי"ב חודש כדי שיהא חולט לו. לשנ"א. כשהא חולש מעותיו ללשכה והלה שובר הדלת ונכנס. לשנ"א, בב. וש"מ דדין בתי ער"ח נוהג הי' בימי הלל. לשנ"א.